

Pääkirjoitus

Mats Bergman ja Saila Poutiainen

Median ja viestinnän jakolinjoja ja suuntaviivoja

Vaikka kansallisen tieteellisen lehden linja harvoin muuttuu päätoimittajien vaihtuessa, päätoimittajuus on käytännössä jatkuvaa hienovaraista rajojen ja tutkimuksen laadun määrittelyä. Toteamme tämän yhteen ääneen mittavan kolmen kuukauden kokemuksemme perusteella. Vuosi 2022 on nimittäin iloksemme alkanut vuolaalla määrällä uusia käsikirjoituksia. Ensimmäiset keskustelut viestintätieteiden tai “median ja viestinnän” määrittelystä on jo käyty lehden toimituksessa ja toimituskunnan tapaamisessa. Aloitamme siksi ensimmäisen pääkirjoituksemme kenties tieteellisen lehden uusien päätoimittajien suosituimmalla aiheella. Miten hahmotella se ala, jolla lehti julkaisee tietoa? Mitä ymmärrämme medialla ja viestinnällä? Mitä alallamme on tapahtunut ja tapahtumassa? Mikä on *Media & viestintä* -lehden asema ja tehtävä, nyt ja tulevaisuudessa? Edellisistä päätoimittajista näitä kysymyksiä on pohtinut esimerkiksi Laura Ahva (2019).

Luonnostelemme seuraavassa muutaman jänniteparin avulla sitä, millaisella kentällä näemme lehden, koko nimeltään *Media & viestintä – Kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen lehti*, toimivan. Jännitteinä tarkastelemme monitieteisyyttä ja tieteenalaidentiteettiämme, kansallisuutta ja kansainvälisyyttä sekä kulttuuria ja yhteiskuntaa. Emme ajattele jännitteitä tässä konflikteina tai kilpailuna, vaan pikemminkin luonnollisina ja liikkeessä olevina vastavoimina.

Monitieteisyys ja tieteenalaidentiteetti. Keskusteluissa median ja viestinnän tutkimuksen luonteesta ja tulevaisuudesta nousee usein esiin huoli hajanaisuudesta. Uhkakuvissa kenttä näyttäytyy epäyhtenäisenä kokoelmana erikoisalueita omine lähestymistapoineen, jotka ponnistavat erilaisista tieteellisistä perinteistä eivätkä keskustele keskenään. Mutta kyse ei ole ainoastaan lisääntyvästä tieteellisestä erikoistumisesta. Alan identiteetti hämärtyy myös erinäisten laajentumisten ja hybridisoitumisten myötä. Rahoittajat suosivat suuria tieteidenvälisiä hankkeita, joita rakennetaan ajankohtaisten teemojen tai ongelmien ympärille. Monet alan koulutusohjelmista on fuusioitu laajempiin monitieteisiin kokonaisuuksiin, ellei niitä ole peräti lakkautettu.

Mutta onko kentän pirstaleisuus aina ja vain ongelma? *Media & viestintä* -lehden kannalta se on pikemminkin jatkuva haaste, jolla on sekä myönteisiä että kielteisiä ulottuvuuksia. Tietyssä mielessä ala näyttää kukoistavan monitieteellisessä ilmapiirissä. Sellaiset teemat kuin sosiaalisen median vaikutusmekanismit ja disinformaation ongelmat

ovat olleet pitkään pinnalla tieteellisissä ja yhteiskunnallisissa keskusteluissa, mikä näkyy myös laajentuneessa kiinnostuksessa viestinnällisiin kysymyksiin esimerkiksi sosiaalipsykologian, sosiologian ja politiikan tutkimuksen piireissä. Dynaamisilla rajapinnoilla, kuten datafikaatio-tutkimuksessa, tuskin koetaan suurta ahdistusta mahdollisesti hälvänevästä tieteenalaidentiteetistä. Samalla pitää panna merkille, että kaikki kansainvälisestä julkaisutoiminnasta tehdyt tutkimukset eivät tue teesiä, jonka mukaan alamme olisi läpikotaisesti pirstaloitunut, kuten esimerkiksi Silvio Waisbord (2019) on väittänyt. Vahvasti keskitettyjen tai radikaalisti hajautettujen topologioiden sijasta tilannetta kuvaavat osuvammin mallit, joissa korostuvat uusien hybridien synnyttämät rakenteelliset koheesiot ja erikoisalueiden väliset läheiset kontaktit (Song, Eberl ja Eisele 2020). Vaikka kentällä ei näin ollen olekaan yhtä teoreettista ydintä, se ei myöskään ole jakautunut täysin irrallisiin tutkimuspiireihin. Tästä näkökulmasta tilanne ei oikeastaan ole sen parempi tai huonompi kuin esimerkiksi kasvatustieteessä, sosiologiassa tai psykologiassa.

Alaa yhdistäviä tekijöitä voi hakea myös perinteisemmistä lähteistä. Kuten Tarmo Malmbergin historiasarja (jonka toiseksi viimeinen osa julkaistaan tässä numerossa) osoittaa, hajanaisella kansallisella kentälläkin on kertomuksensa, joka pohjustaa tieteenalan itseymmärrystä. Vaikka ajan haasteisiin ketterästi vastaava tutkimusote on ehdottomasti median ja viestinnän tutkimuksen voimavaroja, myös pitkäjänteisempiä näkökulmia tarvitaan. Parhaimmillaan *Media & viestintä* palvelee molempia tavoitteita.

Kansallisuus ja kansainvälisyys. Kansainvälisyys on elimellinen osa tutkimusta ja koulutusta, ja itsestään selvä vaade. Suomenkieliset tieteelliset julkaisut eivät myöskään elä irrallaan muun kielisistä julkaisuista. Keskustelut avoimesta julkaisemisesta, tekijänoikeuksista, julkaisemisen vaatimista resursseista, julkaisualustoista, lehtien pisteytyksistä ja tietysti tutkimuksen laadusta ja sen arviointikriteereistä koskevat kaikilla kielillä julkaisemisesta.

Vaikka suomalaiset tai suomenkieliset viestinnän tutkijat julkaissevat pääasiassa englanniksi, tutkimushankkeiden tuloksia halutaan julkaista suomeksi, kuten myös väitöskirjojen osatuloksia. Tutkijat näkevät suomeksi kirjoittamisen yhteiskunnallisena vaikuttamisena, mahdollisuutena ottaa kantaa Suomea (ja suomea) koskeviin ilmiöihin ja vuorovaikutuksena suomenkielisen tutkijayhteisön kanssa. Tieteellinen kirjoittaminen suomeksi tarkoittaa lisäksi kielen kehittämistä, etenkin jos kirjoittaja on pakotettu etsimään tai keksimään uusia suomenkielisiä käsitteitä ja käännöksiä muun kielisille ilmaisuille. Yksi suomenkielisten tieteellisten lehtien implisiittisistä [*sic*] tehtävistä on julkaista hyvää tieteellistä suomea. *Media & viestintä* ei ainoastaan tarkastele median ja viestinnän ilmiöitä ja kehityskulkuja – se osallistuu myös tieteellisen viestinnän kehittämiseen.

Kulttuuri ja yhteiskunta. Lyhyen päätoimittajakokemuksemme perusteella voimme todeta, että julkaiseminen *Media & viestintä* -lehdessä kiinnostaa myös tutkijoita, joiden tausta ei ole perinteisissä viestintäaineissa. Yksi syy tälle on varmasti lehden kansallinen julkaisuluokitus, joka ansaitusti nostettiin kakkostasolle muutama vuosi sitten. Toinen on mahdollisesti yllä mainittu laajentunut mielenkiinto median ja viestinnän kysymyksiin aloilla, joita ei ole perinteisesti luettu viestintätieteisiin. Tämä on tervetullut kehityskulku, joka kuitenkin nostaa esiin visaisen kysymyksen: mikä kuuluu juuri tähän lehteen, mikä sopii paremmin muualle? Pitääkö julkaistavien tekstien kytkeytyä selkeästi alan tutkimusperinteeseen? Miten se määritellään?

Lähtökohtamme on, että *Media & viestintä* -lehti voi julkaista kaikkea sellaista, jota pidetään median ja viestinnän tutkimuksena Suomessa ja muualla. Mutta kyseessä on hyvin sumearajainen ja alati liikkuva kenttä. Kun Suomessa 15 vuotta sitten julkaistiin raportti viestinnän tutkimuksen tilasta (Herkman & Vähämaa 2007), ulkopuolelle jätettiin viestintäteknologiaan, puheviestintään ja informaatiotieteisiin liittyvä tutkimus. Näkökulma olisi todennäköisesti hyvinkin erilainen, jos selvitys tehtäisiin nyt, kun teknologiaan ja informaatioon liittyvät kysymykset ovat vahvasti esillä – huomion arvoista on myös, että uusista päätoimittajista Saira Poutiainen on lähtöisin nimenomaan puheviestinnän alalta. On kiinnostavaa miettiä, millaisia teemoja tai tutkimusalueita vuonna 2022 toistettava selvitys jättäisi ulkopuolelle, ja miltä tehdyt valinnat näyttäisivät 15 vuoden kuluttua.

Myös *Media & viestintä* joutuu tekemään rajanvetoja, mikä onkin eräs päätoimittajien suurimmista haasteista. Lähtökohtamme on, että *Media & viestintä* -lehden asema kakkostason julkaisuna on velvoittava: lehden on tarjottava julkaisumahdollisuus kaikille suomeksi julkaiseville viestinnän tutkijoille. Haluamme muun muassa tämän vuoksi ymmärtää julkaisualan suhteellisen laveasti. Mielestämme on tärkeää, että molemmat nimessä esiintyvät tarkenteet – kulttuuri ja yhteiskunta – pysyvät ja luonnehtivat *Media & viestintä* -lehteä. Sen ensisijainen ala on siis suomen kielellä kirjoitettu median ja viestinnän tutkimus, sekä kulttuurisesta että yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Tämä ei missään nimessä sulje pois esimerkiksi viestinnän taloudellisiin tai teknologisiin kysymyksiin painottuneita tarkasteluja, mutta keskiössä on viestintä kulttuurisena ja/tai yhteiskunnallisena ilmiönä.

Toimitusvastuu on nyt siirtynyt muutamaksi vuodeksi Tampereelta Helsinkiin ja Turkuun. Kiitämme väistyvää toimitusta ansiokkaasta työstä ja sujuvasta kapulanvaihdoksesta: päätoimittajat Jenni Mäenpää, Anneli Lehtisalo, Laura Ahva ja toimitussihteeri Auli Harju ovat luoneet laadukkaita käytänteitä, joita haluamme ylläpitää ja osaltamme parhaamme mukaan kehittää.

Tukenamme on aktiivinen ja vuosittain osittain uudistuva toimituskunta. Vuoden 2022 ajan toimituskunnassa on väkeä seitsemästä yliopistosta! Toimituskunnan jäsenissä on tutkijoita, yliopistonlehtoreita ja professoreita; uusia, useamman vuoden palvelleita ja jopa *Media & viestintä* -lehden toimituskuntatyöhön palaavia. Toimituskuntaan kuuluvat akatemiaturkija Marko Ampuja Helsingin yliopistosta, yliopistonlehtori Outi Hakola Itä-Suomen yliopistosta, projektitutkija Aleksi Koski Jyväskylän yliopistosta, yliopistotutkija Salla-Maaria Laaksonen Helsingin yliopistosta, tutkimusasiantuntija Anneli Lehtisalo Tampereen yliopistosta, tutkija Ville Manninen Vaasan yliopistosta, tutkijatohtori Markus Ojala Helsingin yliopistosta, yliopistonlehtori Mari Pajala Turun yliopistosta, tutkimuspäällikkö Mari Pienimäki Tampereen yliopistosta, professori Tanja Sihvonnen Vaasan yliopistosta, apulaisprofessori Marko Siitonen Jyväskylän yliopistosta, apulaisprofessori Karoliina Talvitie-Lamberg Jyväskylän yliopistosta, tutkijatohtori Minttu Tikka Aalto-yliopistosta ja tutkija Minna Vigren Helsingin yliopistosta.

Kirjallisuus

Ahva, Laura. 2019. "Viestintätieteiden tienviittana." *Media & viestintä*, 42 (4): i-iii. Luettu 15.3.2022. <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/88448>.

- Herkman, Juha ja Mika Vähämaa. 2007. *Viestintätutkimuksen nykytila Suomessa*. Viestinnän tutkimuskeskus CRC, viestinnän laitos. Helsingin yliopisto, Helsingin Sanomain säätiö.
- Song, Hyunjin, Jakob-Moritz Eberl ja Olga Eisele. 2020. "Less Fragmented Than We Thought? Toward Clarification of a Subdisciplinary Linkage in Communication Science, 2010–2019." *Journal of Communication*, 70 (3): 310-334. <https://doi.org/10.1093/joc/jqaa009>.
- Waisbord, Silvio. 2019. *Communication: A Post-discipline*. Cambridge: Polity Press.